

Virittäjän ohjeita arvioijalle (AM 3.1.2014)

Nämä ohjeet perustuvat pääosin Suomen tiedekustantajien liiton ohjeisiin vertaisarvioinnista.

Arviointikäytäntö

Virittäjä noudattaa molemminpuolista anonyymiä (ns. double blind) vertaisarviointia, jossa sekä kirjoittaja(t) että arvioijat säilyvät nimettöminä arviointiprosessin ajan. Tämän vuoksi kirjoittajan (kirjoittajien) tulee huolehtia siitä, että tarjottu käsikirjoitus on anonymisoitu niin, ettei siitä voi selvästi päätellä tekijää tai tekijöitä. **Artikkelit** ja **katsaukset** arvioidaan anonyymeina vähintään kahdella anonyymilla asiantuntijalla. Päätoimittaja päättää asiantuntijalausuntojen perusteella kirjoituksen julkaisemisesta. **Havainnot** arvioidaan pääsääntöisesti yhdellä anonyymilla asiantuntijalla. Päätoimittaja vastaa yksin referee-menettelystä. Virittäjän arvioijat ovat oman alansa väitelleitä asiantuntijoita.

Arvioinnin eettiset periaatteet

Virittäjän päätoimittaja ottaa arvioijien valinnassa huomioon jääviyssuhteet. Asiantuntijana ei voida käyttää sellaista henkilöä, joka on hakijan lähisukulainen tai joka toimii hakijan esimiehenä, alaisena tai työn ohjaajana tai jolla on ollut yhteisiä julkaisuja hakijan kanssa kolmen viime vuoden aikana. Viime kädessä asiantuntijaksi aiotun on itse jäävättävä itsensä, jos hän tuntee olevansa esteellinen. Jos arvioija tunnistaa kirjoittajan, hänen tulisi kertoa siitä päätoimittajalle.

Kaikkia arvioitavia käsikirjoituksia suojaaa tekijänoikeus. Käsikirjoitukset ovat luottamuksellista aineistoa, ja niitä tulee käsitellä sen mukaan. Niistä ei saa keskustella eikä niitä saa näyttää ulkopuolisille, ellei asiasta ole erikseen perustellusta syystä sovittu päätoimittajan kanssa. Julkaisemattoman käsikirjoituksen sisältöä ei saa käyttää omaksi edukseen ilman lupaa.

Käsikirjoitusten arvioinnissa on otettava huomioon Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa (<http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje>).

Lausunnon sävy ja tarkoitus

Asiantuntijalausunnon tarkoitus on auttaa päätoimittajaa tekemään päätös tarjotun kirjoituksen julkaisemisesta. Siksi arvioijan tulee liittää lausuntoonsa arvion perustelut ja muokkausehdotukset. Lisäksi lausunnon on tarkoitus auttaa kirjoittajaa parantamaan ja kehittämään kirjoitustaan. Kirjoittajat arvostavat rakentavaa palautetta, jossa on selkeästi osoitettu muokkaamista kaipaavat osuudet ja annettu konkreettisia korjausehdotuksia. Lausunto pyydetään kirjoittamaan kannustavasti ja mahdollisimman perustellusti.

Kopio lausunnosta lähetetään aina kirjoittajalle ja toisinaan myös tiedoksi saman artikkelin toisille arvioijille. Lausunnon lisäksi asiantuntija voi palauttaa käsikirjoituksen sähköisesti kommentoituna OJS-järjestelmässä. Tällöin tekstinkäsittelyohjelman asetuksista tulee poistaa tiedot arvioinnin tekijästä (esim. Wordissä näin: Word asetukset -> Tulostus ja jakaminen -> Jäljitä muutokset -> Sisällytä tekijä, aikaleima ja toimintopainikkeet -> ota rasti pois). Lausunto ja kommentoitu tiedosto lähetetään sellaisenaan kirjoittajalle, joten niitä ei tule allekirjoittaa. Jos arvioija haluaa liittää lausuntoon vain toimitukselle tarkoitettuja viestejä, ne tulee antaa erikseen kohdassa *Arvioijan viesti päätoimittajalle*.

Arvioinnin avuksi

Lausunnossa on tärkeää arvioida kirjoitusta kokonaisuutena. Lausunnon voi jäsentää esimerkiksi siten, että aluksi esitetään yleisluontoinen arvio, jonka jälkeen käsitellään muun muassa kysymyksenasettelua, teoreettisia ja metodologisia asioita sekä kirjoituksen kokonaisuajattelua. Lausunnon loppuosassa voidaan edetä käsikirjoituksen etenemisjärjestyksen mukaan ja esittää yksityiskohtaisia kommentteja. Yksittäiset kieltä ja merkintätapoja koskevat kommentit voi esittää lausunnon lopuksi. Tavanomainen lausunnon pituus on 2–6 sivua.

Arvioinnin apuna voi käyttää seuraavia kysymyksiä:

- Sopiiko kirjoitus aiheeltaan ja lähestymistavaltaan Virittäjään?
- Sopiiko kirjoitus siihen Virittäjän kirjoituskategoriaan, johon sitä on tarjottu, vai paremmin johonkin muuhun (artikkeli, katsaus, havainto)?
- Mitkä ovat kirjoituksen ansiot uuden tiedon tuottamisen tai tutkimusalan näkökulmasta?
- Onko kirjoituksessa käytetty relevanttia lähdekirjallisuutta?
- Miten hyvin esitelty teoreettinen, metodologinen tai käsitteellinen viitekehys kytkeytyy aineiston analyysiin?
- Esitelläänkö teoria, menetelmät ja aineisto ymmärrettävästi ja riittävän tarkasti?
- Miten hyvin kirjoittaja perustelee väittämänsä?
- Onko tutkimuskysymykset esitetty selvästi, ja miten hyvin niihin vastataan artikkelissa?
- Tukeeko kirjoituksessa esitetty kirjoittajan päätelmiä?
- Miten selkeä ja tasapainoinen kirjoituksen rakenne on?
- Onko kirjoittajan argumentointia helppo seurata?
- Onko kirjoitus kieleltään ja tyyliltään onnistunut?
- Ovatko kirjoituksessa esitetyt taulukot ja kuvat ymmärrettäviä?
- Onko lähdeviittaustekniikka johdonmukainen?

Lähteiden ilmoittaminen ja plagiointi

Jos arvioija pitää käsikirjoituksen lähteitä tai niiden käyttötapaa puutteellisena, hänen tulisi auttaa kirjoittajaa nimeämällä oleellinen kirjallisuus. Mitkä ovat keskeiset lähteet, jotka arvioijan mielestä tulisi mainita?

Jos käsikirjoitus on vahvasti päällekkäinen aiemmin julkaistun aineiston kanssa, arvioijan tulee saattaa tämä päätoimittajan tietoon. Jo julkaistua aineistoa ei julkaista uudelleen. Plagiointia missään muodossa ei suvaita.

Plagiointiepäily tai lähteiden merkinnän puutteellisuus on aina syytä mainita lausunnossa. Sanasanaisissa lainauksissa kirjoittajien on käytettävä lainausmerkkejä, ja niissä on oltava tarkat lähdeviitteet. Myös omin sanoin muotoillut lähteiden referoinnit on merkittävä tarkoilla lähdeviitteillä.